Ministerie van Defensie

Aan	MINDEF
Van	DGB
In afschrift aan	STAS
	CDS, HDFC, DJZ, DCO en AZ

TER BESLISSING

Datum
20 december 2023

Onze referentie
BS2023039086

Opgesteld door
[redacted]@mindef.nl

Aantal bijlagen
2

Nota

Kamerbrief uitkomst resultaten door NIMH uitgevoerd verkennend onderzoek naar opgeheven Stay Behind organisatie

Aanleiding

Op 2 december 2022 informeerden de minister-president (MP) en u de Tweede Kamer per brief dat het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) op uw beider verzoek een verkennend onderzoek uitvoerde naar de in 1992 opgeheven zeer geheime Stay Behind-organisatie. In die Kamerbrief zegde u toe zodra het NIMH het onderzoek had afgerond en bevindingen met Defensie en AZ had gedeeld, u beiden de Kamer daarover nader zou informeren. Inmiddels is het verkennend onderzoek afgerond.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgevoegde Kamerbrief, te ondertekenen door de MP en u.

Kernpunten

- Met het versturen van deze brief wordt voldaan aan de Kamer gedane toezegging.
- In december 2022 werd de Kamer geïnformeerd dat de inschatting was dat het NIMH begin 2023 het verkennend onderzoek zou afronden en dat de Kamer daarna zou worden geïnformeerd. Daar het ontsluiten van de benodigde informatie door het NIMH moeilijker en tijdrovender was dan oorspronkelijk ingeschat en omdat na ontvangst in juli van de bevindingen van het NIMH de inhoud van de Kamerbrief vervolgens met de AVID en MIVD moest worden afgestemd ontvangt de Tweede Kamer nu de resultaten van het verkennend onderzoek.
- Het NIMH meldt dat het uitvoeren van een historisch (vervolg)onderzoek, uiteindelijk resulterend in een wetenschappelijk verantwoorde publicatie, mogelijk en waardevol is.
- In het kader van verwachtingsmanagement richting nabestaanden/familieleden van oud-medewerkers van Stay Behind merken de NIMH-onderzoekers op dat het slechts in uitzonderingsgevallen mogelijk zal zijn met zekerheid de identiteit vast te stellen van de personen die tot de Stay Behind-organisatie hebben behoord.
- Leden van het 'Werkverband Stay Behind' (bestaande uit nabestaanden/familieleden van oud-medewerkers) worden, nadat de Tweede Kamer via de brief is geïnformeerd, uitgenodigd om op korte termijn in gesprek te gaan met de opstellers van het NIMH-onderzoeksverslag en met ambtenaren van AZ en Defensie om zo de bevindingen van het onderzoek toe te lichten.
- Een uiterst belangrijk onderdeel voor het functioneren van de Stay Behind-organisatie betrof de eis van het handhaven van absolute geheimhouding. Die geheimhoudingsplicht gold en geldt tot op de dag van vandaag nog steeds voor zowel elke oud-medewerker als voor regeringszijde. Niettemin willen de MP en u hierop tijdelijk de volgende uitzondering maken: indien bij de uitvoering van een historisch onderzoek voormalige veld-medewerkers door onderzoekers worden benaderd en wanneer die oud-medewerkers, na eerst zelf een afweging te hebben gemaakt, aan het onderzoek medewerking willen verlenen, dan zal de Staat die oud-medewerkers van hun geheimhoudingsplicht ontslaan richting de onderzoekers voor de duur van het historisch onderzoek.

- Een ander belangrijk onderwerp met betrekking tot de opheffing van de Stay Behind-organisatie betreft het verlangen van familieleden/nabestaanden van oud-medewerkers naar een bevestiging van vermoedelijk lidmaatschap. Zoals gemeld in een eerdere (vierde) bullet is het slechts in uitzonderingsgevallen mogelijk met zekerheid vast te stellen wie tot de Stay Behind-organisatie heeft behoord. Toch willen de MP en u voor personen die aanwijzingen hebben dat zij familieleden/nabestaanden zijn van overleden oud-medewerkers de mogelijkheid bieden om contact te zoeken met onderzoekers om hierover informatie te ontvangen, ingeval deze bij onderzoekers bekend is. Daarbij wordt een eventueel door het Werkverband gewenste betrokkenheid als serieuze mogelijkheid beschouwd, op voorwaarde dat zij die informatie niet verder openbaar maken.
- Vanwege de onafhankelijke positie van het NIMH als onderzoeksinstituut, de diverse eerder uitgevoerde onderzoeken, de ervaring met geheime en zeer gevoelige informatie en omdat het NIMH het verkennend onderzoek heeft uitgevoerd en de onderzoekers reeds over het vereiste screeningsniveau (VGB A) beschikken, zal het NIMH het historisch onderzoek gaan uitvoeren.
- Het door het NIMH uitvoeren van het onderzoek zal naar verwachting drie jaar duren.
- Met Algemene Zaken is de inhoud van de Kamerbrief afgestemd. De MP is akkoord met de inhoud van de Kamerbrief.

Toelichting

- De zeer geheime Stay Behind-organisatie, ook wel O&I (Operatiën & Inlichtingen) genoemd, ressorteerde in de jaren 1946-1992 onder de minister van Algemene Zaken en de minister van Defensie. Zij had tot doel in geval van een vijandelijke invasie en bezetting van Nederland verzetsactiviteiten uit te voeren in opdracht van de regering. Na het opheffen van deze organisatie in 1992 hebben enkele minister-presidenten en ministers van Defensie de oud-medewerkers van de Stay Behind-organisatie namens de regering hun erkentelijkheid betuigd en hen bedankt voor hun inzet. Daarbij werd benadrukt dat van regeringszijde geheimhouding zou worden gehandhaafd en werd oud-medewerkers verzocht dit ook te eerbiedigen.
- In 2020 stuurde het Werkverband Stay Behind, een instantie bestaande uit (klein)kinderen van oud-medewerkers van de O&I-organisatie, aan de VCD een verzoek om de leden van het Werkverband meer informatie te verschaffen over de feitelijke rol, verantwoordelijkheid en activiteiten van hun (groot)vaders. In december 2020 sprak minister Bijleveld in samenwerking met AZ een vertegenwoordiging van het Werkverband. Daarbij is afgesproken dat er nader archiefonderzoek zou worden gestart.
- In februari 2021 informeerden de minister-president en de minister van Defensie de Tweede Kamer met een brief dat er nader archiefonderzoek zou worden uitgevoerd naar de in 1992 opgeheven Stay Behind-organisatie. Tevens spraken beide bewindspersonen in die brief namens het gehele kabinet publiekelijk alsnog hun erkentelijkheid en grote waardering uit in de richting van de oud-medewerkers van de voormalige Nederlandse Stay Behind-organisatie en hun nabestaanden.
- Dat onderzoek startte in 2022 nadat Defensie en Algemene Zaken het NIMH hadden verzocht een verkennend onderzoek uit te voeren.

Financiële overwegingen

De kosten van het historisch onderzoek zullen worden opgevangen binnen onze begroting.

Juridische overwegingen

Eventuele besluitvorming betreffende geheimhouding van gegevens in overleg met de inlichtingendiensten.

Communicatie

Nieuwswaarde van de Kamerbrief is dat het Kabinet het advies van het NIMH overneemt en NIMH onderzoek gaat verrichten. In afstemming met AZ zal door DCo een nieuwsbericht worden opgesteld.

Datum
20 december 2023

Onze referentie
BS2023039086

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt
Geen.

DE DIRECTEUR-GENERAAL BELEID

